

VIHAPUHE- TYÖKALUPAKKI

**Käytännön neuvoja ihmisille,
jotka joutuvat verkkohäirinnän kohteeksi**

pen
FINLAND

Vihapuhetyökalupakki

Julkaisija	PEN International Writers for Peace Committee
Kirjoittajat	Severi Hämäri, Johanna Vehkoo, Joy Hyvärinen, Reeta Pöyhtäri, Shashank Mane, Auli Leskinen, Pirita Näkkäläjärvi
Päätoimittaja	Johanna Vehkoo
Projektijohto	Veera Tyhtilä
Graafikko	Saana Erkkilä
Hanketta ovat tukeneet:	Suomen ulkoministeriö sekä Opetus- ja kulttuuriministeriö

Sisällysluettelo

Eräitä vihapuheeseen ja verkkohäirintään liittyviä määritelmiä	4
Vihapuhetyökalupakki.....	6
Mitä tehdä, jos joudut kohteeksi	6
Mitä tehdä, jos ystäväsi tai työtoverisi joutuu kohteeksi	8
Miten tunnistat trollien ja häiriköiden käyttämät taktikat.....	10
Vinkkejä liittyen turvallisuuteen ja yksityisyyteen.....	11
Pidä huolta omasta hyvinvoinnistasi.....	12
Vihapuhe ja laki	14
Vihapuhe Intiassa: Yleiskatsaus	16
Vihapuhe Etelä-Amerikassa: Yleiskatsaus	19
Vihapuhe Euroopassa: Yleiskatsaus	22
Vihapuhe ja alkuperäiskansa saamelaiset	24

ERÄITÄ VIHA- PUHEESEEN JA VERKKO- HÄIRINTÄÄN LIITTYVIÄ MÄÄRITELMIÄ

Severi Hämäri

Severi Hämäri on Kriittisen Korkeakoulun puheenjohtaja

YK:n ihmisoikeusjulistuksen 19. artikla määrittää sanan-, mielipiteen- ja ilmaisunvapauden. Ilmaisulla ja puheella tarkoitetaan tässä yhteydessä mitä tahansa ilmaisumuotoa, kuten puhetta, kuvaa, video- tai äänitalennetta, jolla ilmaistaan mielipide, idea tai ajatus ja joka voidaan välittää toiselle henkilölle tai ryhmälle. Kaikki ilmaisu ei kuitenkaan ole vapauden piirissä (kutsomme tätä suojaamattomaksi puheeksi). Tällöin on kyse ilmaisuista, jotka rikkovat selvästi muiden ihmisoikeuksia tai saattavat aiheuttaa todennäköisen uhan niiden rikkoutumisesta. Lisäksi ilmaisua voidaan pitää haitallisena, vaikka se onkin sananvapauden suojaamaa.

Vihapuhe

Vihapuheen määritelmästä ei ole kansainvälistä sopimusta. Viha tarkoittaa voimakasta epäsosiaalista, negatiivista ja tuhoavan aggressiivista tunnetta, jota tunnetaan (yleensä johonkin toiseen ryhmään kuuluvaa) yksilöä tai tällaisista yksilöistä koostuvaa ryhmää kohtaan. Sanaa käytetään myös kuvaamaan yksittäisten henkilöiden tai ryhmien välistä vihanpidon tilaa. Viha on kaikkea

muuta kuin yksinkertainen tunne. Se liitetään yleensä inhoon, julmuuteen ja jopa tappavaan vihamielisyyteen. Vertailun vuoksi esimerkiksi suuttumus puolestaan on lähtökohtaisesti rakentava tunne, sosiaalinen aggressio, jota tunnetaan, kun henkilö kokee tulleen epäoikeudenmukaisesti kohdelluksi tai kohdanneensa rikkomuksen ja tahtoo tilanteeseen korjausta.

Yksinkertaistaen ilmaistuna vihapuhe on siis puhetta, joka edistää tai ruokkii vihaa.

Ei ole aina selvää, milloin aggressiivinen viestintä on vihapuhetta. Esimerkiksi mikä tahansa vihainen, suuttumusta ilmaiseva puhe ei ole sama kuin vihapuhe, ja aggressiolle tulisi olla tilaa etenkin taiteessa tai poliittisissa mielipiteissä. Tietty vihankin ilmaisut taiteessa, tai kohdistuessaan vaarallista vallanpitäjää vastaan, saattavat olla perusteltuja.

Suojaamattomana vihapuheena on kuitenkin pidettävä vähintäänkin sellaista vihapuhetta, joka todennäköisesti aiheuttaa huomattavaa haittaa henkilölle tai ryhmälle, joka todennäköisesti ei pysty (ilman ulkoista suojaa) puolustamaan

oikeuksiaan tällaiselta hyökkäykseltä tai sen seurauksilta. Euroopan unioni on esimerkiksi julistanut laittomaksi puheen, joka yllyttää vihaan tai väkivaltaan etnistä, kulttuurista tai uskonnollista ryhmää kohtaan.

Toisinaan puhe, joka pyrkii vaientamaan muiden ääniä ja oikeuksia, ei perustu alkuunkaan vihaan, vaan pyrkii vain edistämään viestijän omaa poliittista tai taloudellista asemaa.

Väkivalta ja häirintä verkossa – esimerkkejä

Väkivalta on yritys hallita toisen ihmisen toimia, ajatuksia ja tunteita fyysisen ja / tai emotionaalisen kivun tai tällaisen kivun uhkan kautta. Internetin välityksellä tapahtuvan viestinnän kasvu ja saavutettavuus tekevät välttämättömäksi tarkastella väkivaltaisia viestintämuotoja. Kutsumme emotionaalista kipua aiheuttavaa, toisen ihmisen hallintaan pyrkivää puhetta, verbaaliseksi väkivallaksi. Vihapuhe on eräs verbaalisen väkivallan muoto.

Häirintä ja kiusaaminen, esim. nimittely, halventaminen, ilkeät juorut tai syrjäyttäminen ovat muita esimerkkejä verbaalisesta väkivallasta. Verkkokiusaaminen on häirintää ja kiusaamista internetin eri kanavien kautta. Tunnetaan tapauksia, joissa verkkokiusaaminen on johtanut fyysiseen väkivaltaan tai itsemurhaan.

Maalittaminen tarkoittaa muiden yllyttämistä verkkokiusaamiseen. Tämä

Vihapuhe on puhetta, joka edistää tai ruokkii vihaa.

häirinnän muoto voi aiheuttaa suurta vahinkoa esimerkiksi satojen tai jopa tuhansien osallistujien häiriköinnin pitkittyessä, mikä lopulta tekee (online-) elämästä sietämätöntä maalitetulle henkilölle.

Huhujen levittäminen verkossa, loukkamistarkoituksessa, on osa suurempaa disinformaatio-ongelmaa – valheellisten väitteiden levittämistä pahantahtoisin aikein. Joissakin tapauksissa kunnianloukkauslait saattavat suojata joitain valheellisia huhuja vastaan, mutta tällöin tarvitaan kykyä nostaa kanne ja löytää syyllinen. Pahimmillaan propaganda- ja disinformaatiokampanjat ovat järjestelmällisiä yrityksiä vaikuttaa mielipiteisiin valheiden avulla, ja näitä kampanjoita voidaan käyttää yksilöitä tai ryhmiä vastaan poliittisen tai taloudellisen hyödyn saamiseksi.

Vaikka nämä haitallisen puheen muodot uhkaavat sananvapautta ja muita oikeuksia, niitä ei voida noin vain julistaa laittomiksi. Hallitukset voivat esimerkiksi naamioida yrityksensä rajoittaa tai jopa kieltää kansalaisten sananvapaus askelina verkkokiusaamisen torjumiseksi. Tarvitsemme työkaluja pahan torjumiseksi heittäen kuitenkin pois kaikkea sitä hyvää, jonka lisääntynyt kommunikointikyky on tuottanut. ●

VIHAPUHE- TYÖKALUPAKKI

- Käytännön neuvoja ihmisille, jotka joutuvat verkkohäirinnän kohteeksi

Johanna Vehkoo

Johanna Vehkoo on verkon disinformaatioon ja häirintään erikoistunut toimittaja ja kirjailija

Mitä tehdä, jos joudut kohteeksi

- ✓ Muistuta itsellesi, että kokemasi on väkivallan muoto. Jos sinun ei tarvitse lukea kommentteja ja viestejä, älä. Sinuun kohdistettujen väkivaltaisten ajatusten lukeminen voi olla haitallista.
- ✓ Poista matkapuhelimen ilmoitukset käytöstä. Jos puhelimesi hälyttää joka kerta, kun joku lähettää sinulle uhkaavan viestin tai pilkkaa sinua sosiaalisessa mediassa, sinun on reagoitava häirintään joka kerta, kun sitä tapahtuu. On parempi valita itse hetki, jona kohtaat häirintäviestit, kuin että annat niiden häiritä tasaisesti läpi päivän. Tällä tavoin voit säilyttää hallinnan tunteen.
- ✓ Estä trollitilit, mutta tallenna niiden viestit ensin, siltä varalta, että tarvitset niitä todisteina.
- ✓ Näyttökuvat ja kuvakaappaukset ovat nopeita ja helppoja, mutta kun mahdollista, yritä säästää niin paljon metatietoja kuin voit. Tämä tarkoittaa kokonaisten sähköpostien, kokonaisten verkkosivujen ja -sivustojen, valokuvatiedostojen jne. tallentamista. Dokumentoi mitä tapahtui, milloin ja missä (verkkosivuston nimi, URL-osoite).
- ✓ Jos häirintä liittyy työhösi, kerro siitä työnantajalle. Työnantajan on tiedettävä, jos sinua häiritään työsi vuoksi. Työnantajasi on velvollinen tarjoamaan sinulle apua ja suojaa.
- ✓ Arvioi uhkataso. Kaikkia tämän esitteen neuvoja ei voida soveltaa jokaiseen tapaukseen, koska kaikki verkkokiusaamistapaukset ovat erilaisia. Sinun on arvioitava, millaista uhkaa tilanne aiheuttaa sinulle, ja toimittava sen mukaisesti. Saattaa olla suositeltavaa hakea apua muilta: ehkä turvallisuusasiantuntijalta tai kokeneelta kollegalta.

Jos häirintä liittyy työhösi, kerro siitä työnantajalle.

✓ Onko fyysisen väkivallan uhka konkreettinen? Jos on, saatat tarvita apua viranomaisilta. Voi olla hyvä lähteä kotoa hetkeksi ja yöpyä ystävän luona.

✓ Jos mahdollista, pyydä luotettua henkilöä, kuten kollegaa tai ystävää, käymään läpi vihamieliset sisällöt puolestasi. Ystäväsi voi myös dokumentoida ja tallentaa ne uhkaukset ja loukkaukset, joita voidaan tarvittaessa käyttää todisteena rikosasioissa.

✓ Tutustu maasi vihapuhetta koskeviin lakeihin. Voiko poliisi auttaa tässä? Voiko häiritsijät viedä oikeuteen? Jos olet töissä ja maalitettu työsi vuoksi, pyydä työnantajaasi auttamaan sinua

tässä. Lisäksi esimerkiksi toimittajille on olemassa ammattiliittoja ja voittoa tavoittelemattomia järjestöjä, jotka saattavat pystyä auttamaan juridisissa asioissa.

✓ Kuka sinua ahdistelee? Ovatko he nimettömiä vai toimivatko he omalla nimellään? Ovatko he poliittisen ryhmän tai puolueen jäseniä? Trollit ja kiusaajat työskentelevät usein yhdessä. Tilit voivat seurata toisiaan tai niillä voi olla muita yhteyksiä. Voit yrittää etsiä samanlaisia viestejä eri tileiltä. Ovatko ne kopioituja? Onko mahdollista, että sama henkilö on luonut useita tilejä häiritsemään sinua? Saatat saada alustan poistamaan väärennetyt tilit.

Mitä tehdä, jos ystäväsi tai työtoverisi joutuu kohteeksi

- ✓ On tavallista, että uhrit kokevat olevansa yksin tilanteessaan. Voit auttaa monin tavoin.
- ✓ Ensinnäkin on tärkeää huomata, että jos me kaikki puhuisimme verkko-väkivaltaa vastaan, vihamieliset äänet hukkuisivat. Monet ihmiset pelkäävät puolustaa ystäviään ja työtovereitaan pelätessään joutuvansa itse kohteiksi. Useimmiten huomaat kuitenkin, että häiritsijöiden joukko on melko pieni, eivätkä he voi hyökätä kaikkia uhrien puolustajia vastaan. Hyvin usein trollit vain häipyvät, kun muut antavat maalituk-sen kohteeksi joutuneille henkilöille julkisen tukensa.
- ✓ Näytä tukesi julkisesti, jos voit. Voit tehdä tämän esimerkiksi lähettämällä rohkeita ja kiitollisia kommentteja maalitetun henkilön aikajalalle. Voit myös näyttää tukesi yksityisesti yksityisviestillä. Tarjoudu vaikkapa esimerkiksi viemään ystä-väsi tai kollegasi kahville.
- ✓ Kysy, voitko auttaa häiriköivien ja vihamielisten viestien dokumentoin-nissa. Voit tarjoutua seuraamaan ja valvomaan ystäväsi sosiaalisen median tilejä muutaman päivän. Voit auttaa häntä keräämään todisteita rikosilmoitusta varten.

- ✓ Voit ilmoittaa loukkaavista kommenteista sosiaalisen median alustoille, jos epäilet, että ne rikkovat alustan sääntöjä tai yhteisönormeja. Dokumentoi ja tallenna kommentit, ennen kuin ilmoitat niistä, siltä varalta, että niitä tarvitaan poliisin tutkimuksiin.
- ✓ Älä sano ystävällesi, että heidän ei pitäisi käyttää sosiaalista mediaa tai Internetiä. Verkko on julkinen tila meille kaikille, ja häirittyjä ihmisiä ei pitäisi pakottaa jättämään sitä. Tämä ei ehkä ole edes mahdollista, koska monien ihmisten työ- ja sosiaalinen elämä riippuu verkossa olemisesta.
- ✓ Älä väheksy ystäväsi kokemuksia väärinkäytöksistä sanomalla, että se tapahtuu vain verkossa eikä sillä siis pitäisi olla niin paljon väliä. Verkkohyökkäyksillä ja verbaalisella väkivallalla voi olla vakavia seurauksia, kuten mielenterveysongelmat, maineen ja työmahdollisuuksien menetys sekä fyysisen väkivallan uhka.

Hyvin usein trollit vain häipyvät, kun muut antavat maalituksen kohteeksi joutuneille henkilöille julkisen tuken.

Miten tunnistat trollien ja häiriköiden käyttämät taktiikat

- ✓ **Mustamaalaus.** Huhujen ja väärien tietojen levittäminen kohteesta heidän maineensa vahingoittamiseksi. Tämä voi olla myös oikeaa tietoa, jota käytetään vahingollisessa yhteydessä.
- ✓ **Doksaaminen.** Kohdetta koskevien henkilökohtaisten tietojen etsiminen ja levittäminen (osoite, puhelinnumero, syntymäaika, perheenjäsenten nimet, sosiaaliturvatunnukset jne.). Näitä tietoja voidaan käyttää häiritsemään kohdetta sekä verkossa että sen ulkopuolella. Doksaamista käytetään myös LGBTIQ + -henkilöiden paljastamiseen, jolloin heidät altistetaan hyökkäyksille verkossa ja saatetaan myös asettaa syytteeseen, jos maassa on vanhentunut laki, joka ei kunnioita ihmisoikeuksia. Doksaaminen on vahingoittavan tiedon levittämisen (malinformation) muoto, ja siis oikean tiedon levittämistä haitallisella tarkoituksella.
- ✓ **Sarjavalitukset.** Trollit voivat käyttää myös virallisia kanavia häirinnässään. He voivat tehdä sinusta valituksia ja ilmoituksia tai ottaa yhteyttä työnantajaasi. Tämä on yleinen häirinnän muoto erityisesti toimittajia kohtaan, mutta valitettavan huonosti tunnistettu niissä instituutioissa, joita trollit käyttävät asiansa edistämiseen.
- ✓ **Trollipuhelut.** Joskus häiriköt ja trollit soittavat sinulle puhelimitse. Heidän tavoitteenaan on saada sinussa aikaan tunnereaktio. He yrittävät saada sinut vihaiseksi, ahdistuneeksi tai pelokkaaksi. He nauhoittavat puhelun ja julkaisevat sen verkossa. Siksi, mikäli epäilet näin olevan tapahtumassa, lopeta puhelu nopeasti ja kohteliaasti.
- ✓ **Videon kuvaaminen ja suoratoisto.** Häiriköt voivat ilmestyä tapahtumaan, jossa esiinnyt ja kuvata sinua matkapuhelimellaan. He saattavat striimata videota suorana Internetissä. On melko vaikeaa estää heitä tekemästä niin, jos kyseessä on avoin, julkinen tapahtuma. Yritä saada apua tapahtuman järjestäjiltä tai yksinkertaisesti kävellä pois.
- ✓ **Koirapilli (Dogwhistling).** Koodatun tai vihjaavan kielen käyttäminen kannattajien koollekutsumiseksi, jotta he voivat sitten hyökätä kohteeseen. Tämä kieli näyttää muille normaalilta, mutta puhujan poliittiset kannattajat ymmärtävät todellisen merkityksen.
- ✓ **Kuvallinen harhaanjohtaminen.** Valokuvien käyttäminen kohteen pilkkaamiseen, naurunalaiseksi tekemiseen, häiritsemiseen ja kiusaamiseen. Pitää sisällään myös kostopornon ja deepfake-väärennökset.

Vinkkejä liittyen turvallisuuteen ja yksityisyyteen

- ✓ Muuta kotiosoitteesi ja henkilökoh-
tainen puhelinnumerosi salaisiksi.
Häiritsijät saattavat etsiä myös
perheenjäsenten, ystävien ja lem-
mikkien nimiä, harrastuksia ja niin
edelleen. Googlaa itsesi nähdäksesi,
onko ei-toivottuja henkilökohtaisia
tietoja saatavilla verkossa, ja yritä
poistaa ne, jos mahdollista.
- ✓ Varmista, että selaamistottumuksesi
ja muu verkkoviestintä ovat mahdol-
lisimman turvallisia. Käytä VPN:ää,
jos mahdollista. VPN on tietokone-
ohjelma, joka muodostaa suojatun
tunnelin tietokoneen ja määränpään
välille. Se peittää todellisen sijaintisi
ja antaa sinulle virtuaalisen sijainnin.
VPN-ohjelmien haittapuoli on, että
yleensä joudut maksamaan niistä.
- ✓ Ilmainen vaihtoehto on ladata Tor-
selain, joka anonymisoi verkkoliiken-
teen ja suojaa yksityisyyttäsi.
- ✓ Salattuja viestejä varten tieto-
turva-asiantuntijat suosittelevat
Signalia.
- ✓ Käytä aina suojattuja salasanoja
äläkä koskaan käytä samaa sala-
sanaa useille tileille tai palveluille.
Säilytä salasanasi laitteillesi
sopivassa salasanojen hallinta-
ohjelmassa. Salasanahallintaa
voidaan käyttää myös turvallisten
salasanojen luomiseen. Käytä
kaksivaiheista tunnistautumista aina
kun mahdollista (ainakin sosiaalisen
median tileillä ja sähköpostissa).
- ✓ Käy läpi tilisi ja yksityisyysasetuksesi
kaikilla sosiaalisen median tileilläsi
nähdäksesi, kuka näkee sisältösi.
Tarkista, millä sovelluksilla on pääsy
tietoihisi, ja poista ne, joille et enää
halua antaa käyttöoikeutta.
- ✓ Muista, että ei riitä, että teet tämän
vain kerran ja sitten unohdat sen.
Ota tavaksi tehdä säännöllinen
'kevätpuhdistus' laitteillesi. Tarkista
sosiaalisen median tilien tietosuo-
ja-asetukset ja poista sovellukset,
joita et enää käytä. Vaihda salasanat.
- ✓ Saatat joutua myös keskustelemaan
perheenjäsentesi ja muiden
läheisten henkilöiden kanssa sinuun
liittyvien tietojen jakamisesta. Pyydä
heitä olemaan jakamatta valokuvia
tai sijaintitietoja sinusta tai tekemään
niin vain rajatuissa, suojatuissa
yhteyksissä.

Pidä huolta omasta hyvinvoinnistasi

- ✓ Verkkohäirinnällä voi olla vakavia, pitkäaikaisia vaikutuksia, jos terveysongelmia ei hoideta. Stressi voi muuttua krooniseksi ja johtaa posttraumaattiseen stressihäiriöön (PTSD). Verkkohäirinnän uhreilla voi olla monenlaisia oireita, kuten unettomuus, uupumus, ahdistuneisuus ja niihin liittyvät fyysiset reaktiot.
- ✓ On erittäin tärkeää huolehtia henkisestä ja fyysisestä terveydestäsi, kun olet kokenut verkkoväkivaltaa. Keskustele mielenterveyden ammattilaisen kanssa, jos voit. Keskustelu muiden verkkoväkivallasta selviytyneiden kanssa on myös osoittautunut hyödylliseksi monille.
- ✓ Voi olla hyvä ajatus etääntyä jonkin aikaa alustoista, joilla häirintä tapahtuu. Suurin osa hyökkäyksistä on ohi muutamassa päivässä.
- ✓ Älä katso puhelinta ennen nukkumaanmenoa.
- ✓ Fyysisestä etäisyydestä voi olla apua. Harkitse lyhyttä matkaa jonnekin, maiseman muutosta.
- ✓ Muista, että kenestä tahansa voi tulla kohde. Se ei ole sinun vikasi. Vaikka hyökkäykset tuntuvat henkilökohtaisilta, ne eivät koske sinua henkilönä, vaan jotakin, mitä trollit ja verkkovihaajat kokevat sinun edustavan.

**On erittäin tärkeää huolehtia henkisestä ja fyysisestä terveydestäsi, kun olet kokenut verkko-
väkivaltaa.**

**Muista, että
kenestä tahansa
voi tulla kohde. Se
ei ole sinun vikasi.**

VIHAPUHE JA LAKI

Joy Hyvärinen

Joy Hyvärinen on sananvapauspolitiikan asiantuntija

Vihapuheelle ei ole maailmanlaajuisesti sovittua oikeudellista määritelmää, vaikka joissakin kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa käsitellään vihapuhetta ja siihen liittyviä aiheita. Eri maissa on hyvin erilaisia lakeja vihapuheesta.

Tämä voi olla hämmentävää ja se korostaa, että on tärkeää olla hyvin tarkka puhuttaessa vihapuheesta ja lainsäädännöstä. Minkälainen vihapuhe on kyseessä: koskeeko se esimerkiksi rasistista syrjintää, sukupuoleen liittyvää syrjintää tai sotapropagandaa? Mitä määritelmää käytetään ja mitä lainsäädännöllä pyritään saavuttamaan?

Lainsäädäntö on tärkeä osa sananvapauden ja muiden ihmisoikeuksien suojaamisessa, joihin vihapuhe voi vaikuttaa. Samalla on tärkeää ottaa huomioon vihamielistä puhetta koskevien lakien väärinkäyttömahdollisuudet. Monet hallitukset käyttävät vihapuheeseen liittyviä lakeja väärin poliittisten vastustajien vaimentamiseksi ja sananvapauden rajoittamiseksi.

Monien hallitusten kyvyttömyys toimia tehokkaasti vihapuhetta vastaan, yhdessä vihapuhelakien väärinkäytön mahdollisuuden kanssa, on haaste lainsäädännölle.

On äärimmäisen tärkeää, että vihapuheen torjumiseksi tarkoitettu lainsäädäntö on selkeästi määriteltyä ja täyttää kansainväliset ihmisoikeuskriteerit. Kansainvälinen oikeus sallii ilmaisun, joka voi olla loukkaavaa ja järkyttävää, mutta tällä on rajoja. Kansainvälisten ihmisoikeusnormien mukaan sananvapauden rajoitusten, mukaan lukien rajoitukset, jotka koskevat vihapuhetta, on täytettävä tiukat kriteerit. Niiden tulee olla laissa säädettyjä, niillä tulee olla oikeutettu tavoite, ja niiden on oltava välttämättömiä ja oikeasuhtaisia.

Vihapuhe verkossa on erittäin ongelmallista. Se voi levitä erittäin nopeasti, erittäin suuressa mittakaavassa, aiheuttaen suuria vahinkoja. Tässä yhteydessä valtioiden rooli jää usein internetissä hallitsevien suurten online-alustojen, kuten Facebookin, Tiktokin ja Googlen, varjoon. Näiden monikansallisten

yhtiöiden käyttöehdot määrittelevät suuressa määrin sananvapauden rajat verkossa, vaikka monet valtiot kehittävät nyt uusia lakeja, joiden tarkoituksena on säännellä toimintaa internetissä.

Käyttäjien verkossa jakama valtava määrä sisältöä sekä online-alustojen luonne luovat uusia haasteita sääntelylle. Menetelmät, joilla alustat moderoivat käyttäjien jakamaa sisältöä, alustojen kyvyttömyys noudattaa omia sääntöjään vihapuheesta, ja avoimuuden puute siitä miten alustat panevat täytäntöön sääntöjään sisällön poistamisesta tai sallimisesta, lisäävät ongelmia.

Alustat käyttävät automatisoituja järjestelmiä (algoritmeja) verkko-sisällön moderointia varten, mutta järjestelmät tekevät usein virheitä. Ihmismoderaattoreilla on paljon pienempi rooli. Automaattiset moderointijärjestelmät eivät usein tunnista vihapuhetta tai poistavat vahingossa käyttäjän jakaman viattoman sisällön. Verkkoalustoilla on omat sääntönsä, mutta säännöt ovat usein epäselviä, toteutus on

epäjohdonmukaista ja käyttäjän voi olla hyvin vaikeaa tai mahdotonta saada moderointivirheet korjatuiksi.

Tämä tarkoittaa, että jos vihapuheen torjumista koskevaa lainsäädäntöä ei suunnitella huolellisesti, se voi johtaa käyttäjien sisällön liialliseen poistamiseen. Verkkoalustat saattavat ryhtyä ylivoimaisiksi ja poistaa sisältöä aina, kun siitä on epäilyksiä, välttääkseen oikeudelliset seuraamukset, esimerkiksi sakot. Tämä voisi kaventaa sananvapautta verkossa huomattavasti.

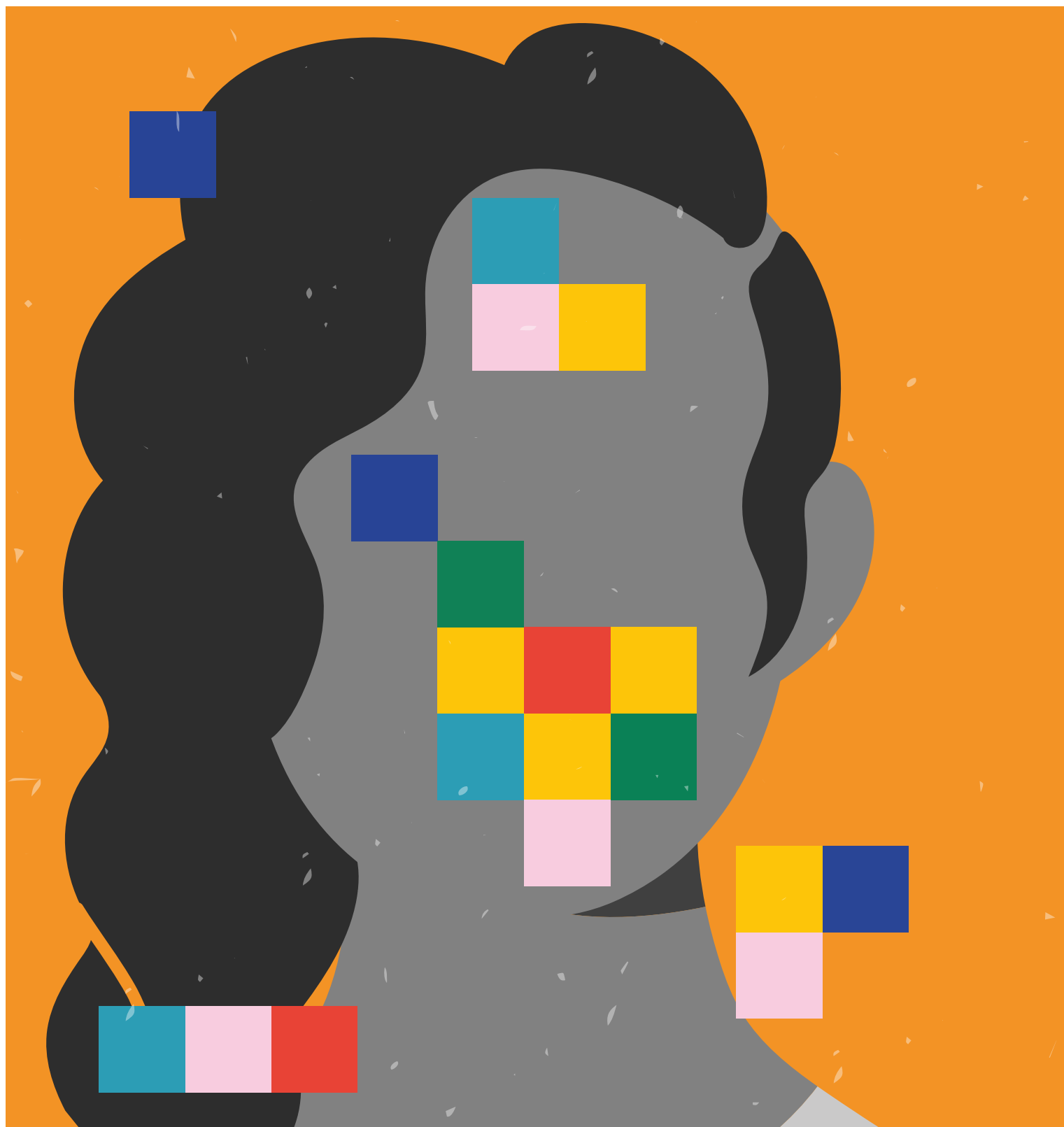
Uusi ja parempi lainsäädäntö on osa vastausta vihapuheen torjuntaan. Joskus nykyisten lakien tehokkaampi täytäntöönpano voi kuitenkin olla tärkeämpää. Tämä voi olla paljon haastavampaa kuin uusien lakien kirjoittaminen, koska tehokkaan täytäntöönpanon varmistaminen luultavasti vaatii enemmän rahoitusta, ja esimerkiksi koulutusta poliisille ja syyttäjille. •

VIHAPUHE INTIASSA: YLEISKATSAUS

Shashank Mane

Shashank Mane on intialaistaustainen, Suomessa asuva kirjailija ja runoilija

Ominaisuudet, jotka aiemmin toivat Intialle arvostetun arvonimen, ovat nyt uhattuina enemmän kuin koskaan.

Satojen kielten, useiden uskontojen ja yli miljardin ihmisen maata Intiaa on pitkään ylistetty maailman suurimmaksi demokratiaksi. Viime vuosina on kuitenkin tapahtunut suuri muutos, eikä Intia ehkä enää selviäisi todellisen, toimivan, vapaan demokratian testistä. Ominaisuudet, jotka aiemmin toivat Intialle arvostetun arvonimen, ovat nyt uhattuina enemmän kuin koskaan. Vihapuheella ja uskontoon ja kastiin perustuvalla väkivallalla on ollut pitkään merkittävä rooli Intian historiassa.

Intian digitaalinen markkina on yksi maailman nopeimmin kasvavista ja Intian 300 miljoonan internet-käyttäjän määrän ylittävät vain Kiina ja Yhdysvallat. Innostus uudesta mediasta näkyy sosiaalisen median verkostoitumis sivustojen, kuten Facebook, YouTube, Twitter ja WhatsApp-viestipalvelun valtavassa käytössä. Keskellä uuden median kasvua monenlaisten kehitys-, hallinto-, vapaa-ajan- ja politiikkasuunnitelmien parissa, on yleisön huomion herättänyt haitallinen käyttäytyminen – lisääntyvä herjaava kieli ja solvaukset sosiaalisen median alustoilla.

Facebook sai vuoden 2020 alkupuoliskolla Intian lainvalvontaviranomaisilta yhteensä 35 560 pyyntöä, ja yrityksen oman raportin se toteutti lähes 50 prosenttia näistä pyynnöistä. Yritys arvioi, että vihamielisen puheen esiintyvyys alustalla oli 0,10 - 0,11 prosenttia eli 10–11 vihapuheen kohtaamista jokaista 10000 sisällön katsomiskertaa kohti.

Vihamielinen puhe Intiassa ei rajoitu kohdentumaan yksinomaan tiettyihin vähemmistöihin, vaan kohdistuu myös naisiin ja haavoittuvimpiin ryhmiin. Sen jälkeen, kun Intian kansanpuolue BJP otti vähitellen vallan haltuunsa ja Narendra Modi valittiin pääministeriksi vuonna 2014, on Intia kehittynyt taistelukentäksi sananvapautta vastaan ja nähnyt vähemmistöryhmiin kohdistuvan väkivallan lisääntyvän. Myös journalismin tukahduttaminen on lisääntynyt ja toimittajien häirintä, mukaan lukien lynkkaukset ja murhat, ovat nyt yleisempiä kuin koskaan.

Koronaviruspandemian aikana vihapuhe muslimeja vastaan on lisääntynyt useilla alustoilla, kuten Facebook, Twitter ja WhatsApp. Vihan leviäminen -raportin

Koronaviruspandemian aikana vihapuhe muslimeja vastaan on lisääntynyt useilla alustoilla.

kirjoittajan (toimittaja Laxmi Murty) mukaan suuri osa muslimeihin kohdistetusta sisällöstä esitetään väärässä kontekstissa vääristelemällä tai muuttamalla olemassa olevaa materiaalia ja puheita propagandaksi. Väärennetyn sisällön luominen vihapuheen edistämiseksi on yleistä. Raportissa todetaan, että sosiaalisen median alustat ovat tehneet vain vähän muslimeihin ja muihin uskonnollisiin vähemmistöihin kohdistuvan vihapuheen tai disinformaation nopean leviämisen hillitsemiseksi. Muslimeihin kohdistuvan vihapuheen lisääntyminen on johtanut aggressioon, tuhopolttoihin ja väkivaltaan eri puolilla maata.

Muslimien vastainen vihapuhe on myös valheellisesti kuvannut heidät koronaviruksen levittäjinä. Varsinkin Intian tiedotusvälineillä on ollut merkittävä rooli valeuutisten levittämisessä muslimeista ja muslimien vastaisen mielipiteen luomisessa, ilman seuraamuksia ammattimaisen median sääntelyelinten tai hallituksen

taholta. Lopuksi mietinnössä todetaan, että vihapuheen torjunnassa pitäisi käyttää useita keinoja. Vihapuheen kriminalisoivan perusteellisen oikeudellisen kehyksen lisäksi hallitus voisi myös kieltää sisältöjä, käyttää raportointimekanismeja ja kannustaa kansalaisia ilmoittamaan vihapuheesta ja valeuutisista.

Intiassa on lakeja, joiden tarkoituksena on estää monien etnisten ja uskonnollisten yhteisöjen välinen ristiriita. Nämä lait asettiin Intiassa, jotta kansalaiset voisivat hakea rangaistusta ketä tahansa kohtaan, joka osoittaa epäkunnioitusta "uskonnon, asuinpaikan, kielen, kastin, yhteisön tai minkä tahansa muun syyn perusteella". Vihapuheen laillisen määritelmän puuttuminen Intian lainsäädännössä ja epämääräinen kieli, jota käytetään rikosoikeudellisissa säännöksissä, jotka kieltävät vihan levittämisen, jättävät alttiiksi väärinkäytöksille ja ylilyönneille. ●

VIHAPUHE ETELÄ-AMERIKASSA: YLEISKATSAUS

Auli Leskinen

Auli Leskinen on Latinalaisen Amerikan tutkimuksen tohtori, toimittaja ja kirjailija, joka on erikoistunut Latinalaisen Amerikan tasa-arvotutkimukseen

YK:n Latinalaisen Amerikan ja Karibian talouskomission (ECLAC) mukaan Latinalaisen Amerikan ja Karibian väestön määräksi arvioitiin vuonna 2020 yli 652 miljoonaa. Samana vuonna mobiilioperaattorit ennakoivat mobiilidata liikenteen kasvavan alueen maissa keskimäärin 25 % covid-19 pandemian aikana. Vuoden 2020 loppuun mennessä Latinalaisessa Amerikassa ja Karibialla lähes 360 miljoonaa ihmistä eli 57 % väestöstä käytti internetiä mobiilipalveluissa.

Latinalaisen Amerikan maat ovat perinteisesti olleet suurten taloudellisten tuloerojen määrittämiä luokkayhteiskuntia, joille on ollut ominaista sosiaalinen erottelu, epätasa-arvo, etninen rasismi, poliittinen polarisaatio ja miesten vallankäytön perinteeseen pohjautuva naisten syrjintä. Kolonisaation pitkä historia on ollut perusta, jolle autoritaariset rakenteet ja niiden käytänteet ovat muodostuneet. On ymmärrettävää, että alueen maiden sosiaalisessa mediassa ilmenevä vihapuhe ilmentää näitä rakenteita.

Siirtomaa-aikana ja kansallisvaltioiden itsenäistymisen jälkeen rodullinen syrjintä ja rasismi ovat olleet yleisiä etenkin Andien alueella, Keski-Amerikassa ja Meksikossa. Esimerkiksi Guatemalassa vihapuheen ja syrjinnän taustalla ovat usein alkuperäiskansoihin, sukupuoleen ja naiseuteen liittyvät väkivaltaa ja viharikoksia ruokkivat stereotypiat sekä niiden seurauksena verenvuodatus ja femisidio, naisten murhat.

Latinalaisessa Amerikassa sosiaalinen media ja sen välittämä vihapuhe voi ratkaista kansalaisten poliittisia valintoja, ja sosiaalisella medially on valtaa vaalien tuloksiin. Vaalitarkkailijat arvioivat, että Brasilian presidentin Jair Bolsonaro vaalivoittoa vuonna 2018 edelsi voimakas vihapuheviestien leviäminen WhatsAppissa. Bolsonaro vaalikampanjan aikana sosiaalisessa mediassa levitettiin tietoisesti väärää tietoa äänestyspaikoista sekä väärä ohjeita siitä, miten äänestää tiettyjen ehdokkaiden puolesta.

**Latinalaisessa Amerikassa
Internet-yhteyksiin ja niiden
saavutettavuuteen liittyy
useita puutteita, joilla on yhteys
sukupuoleen, etnisyyteen ja
sosioekonomiseen asemaan.**

El Salvadorissa suosittu populistinen autokraatti, presidentti Nayib Bukele käytti sosiaalista mediaa taitavasti heti ensimmäisellä virkakaudellaan vuonna 2019. Hän aloitti Twitterissä kampanjan häntä vastustaneiden virkamiestensä erottamiseksi. Sosiaalisessa mediassa hän on esiintynyt tunnettujen henkilöiden Instagram Live -palveluissa tuodakseen esille poliittista ohjelmaansa.

Latinalaisen Amerikan poliittisesti kireä ilmapiiri lisää todennäköisesti vihapuheen käyttöä ja voi edesauttaa jännitteiden ratkaisemista väkivalloin. Latinalaisessa Amerikassa vuoden 2019 loppu oli poliittisesti poikkeuksellisen väkivaltainen. Ihmisoikeustilanne heikkeni rajusti useissa maissa. Chilessä, Kolumbiassa ja Boliviassa järjestettyjen joukkomielenosoitusten aalto oli alueen suurin kylmän sodan jälkeen. Viime vuosina useat Latinalaisen Amerikan maat ovat pyrkineet rajoittamaan vihapuheen käyttöä lainsäädäntötoimin, mutta lait ovat edenneet hitaasti.

Myös lakien toimeenpano on ollut hidasta tai se on keskeytetty. Vihapuheen käsitteen määrittely on ollut epäselvää, mikä on johtanut rankaisemattomuuden tilaan. Vihapuheen hillintään liitettyä lainsäädäntöä on voitu käyttää väärin esimerkiksi vahvistamalla sensuuria sen turvin. Tästä esimerkkeinä mainittakoon Venezuelan vihapuheen vastainen laki ja Nicaraguan terrorismin vastainen laki. Vuonna 2020 Venezuela otti käyttöön voimakkaan vihapuhetta koskevan lain tukahduttaakseen presidentti Nicolas Maduron poliittiset vastustajat. Kyseinen laki muuntui Maduron tärkeimmäksi keinoksi hiljentää etenkin sosiaalisessa mediassa toimiva oppositio.

Toisaalta joskus sosiaalinen media voi pelastaa ihmishenkiä ja paljastaa väkivaltaa. Latinalaisessa Amerikassa

Sosiaalinen media ja sen välittämä vihapuhe voi ratkaista kansalaisten poliittisia valintoja.

Internet-yhteyksiin ja niiden saavutettavuuteen liittyy useita puutteita, joilla on yhteys sukupuoleen, etnisyyteen ja sosioekonomiseen asemaan.

Digitaalisten avustuskanavien saavutettavuus perheväkivaltatapauksissa sekä seksuaali- ja lisääntymisterveydenhuollon ja -tiedon tavoittamisessa ei toteudu kaikkien kohdalla. Palvelujen saavutettavuus vaikeutui entisestään vuonna 2020 pandemian liikkumisrajoitusten ja sul-kutoimien vuoksi. Kun hallitusten toimet eivät ole riittäneet, ihmisoikeusaktivistit ja kansalaisyhteiskunnan organisaatiot ovat ottaneet vastuun tiedottaa ja auttaa väkivallan uhreja.

Vastaavasti järjestöt ovat kärsineet digitaalisilla alustoilla ilmenneistä sukupuoleen perustuvasta syrjinnästä ja väkivallasta ja niiden vaikutuksista. Kansalaisjärjestöihin on kohdistettu hyökkäyksiä, kuten tietojenkalastelua ja henkilötietojen paljastamista. Julkisuuudessa toimiviin järjestöjohtajiin, naisten oikeuksien puolustajiin ja LGBTIQ + -ryhmiin on kohdistettu suoria uhkauksia. ●

VIHAPUHE EUROOPASSA: YLEISKATSAUS

Reeta Pöyhtäri

Yhteiskuntatieteiden tohtori Reeta Pöyhtäri on mediatutkija, joka tutkii sananvapautta, vihapuhetta ja häirintää digitaalisessa mediaympäristössä

Vihapuhe, riippumatta siitä, esiintyykö se verkossa vai verkon ulkopuolella, on määritelty merkittäväksi huolenaiheeksi sekä Euroopan neuvostossa (COE, 47 jäsenvaltiota) että Euroopan unionissa (EU, 27 jäsenvaltiota vuonna 2021). Vihapuheen katsotaan Euroopassa vaarantavan demokraattisten yhteiskuntien yhteenkuuluvuuden, ihmisoikeuksien suojelun ja oikeusvaltioperiaatteen, sekä lisäävän yhteiskunnallisten levottomuuksien ja väkivallan riskiä. COE:n ministerikomitea määritteli vihapuheen vuonna 1997 suosituksessaan R 97 (20) kattamaan ”kaikki ilmaisumuodot, jotka levittävät, yllyttävät, edistävät tai oikeuttavat etnistä vihaa, ulkomaalaisvastaisuutta, antisemitismii tai muuta vihaa, joka pohjautuu suvaitsemattomuuteen. Tämä koskee niin aggressiivista suvaitsematonta kansallismielisyyttä kuin vähemmistöjen, siirtolaisten ja siirtolaistaustaisten ihmisten syrjintää ja vihamielisyyttä heitä kohtaan.”

Tätä määritelmää on siteerattu laajalti kansainvälisesti, mutta vihapuhetta koskeva kansallinen lainsäädäntö vaihtelee Euroopassa. Huolimatta vihapuhetta koskevista huolista sananvapauden

suojaaminen on vahvaa Euroopassa ja tuomiot laittomasta vihapuheesta ovat yleensä harvinaisia.

Vihapuhe on ollut jatkuva ongelma Euroopassa, ja se kohdistuu erityisesti maahanmuuttaja-, rotu-, etnisiin ja uskonnollisiin vähemmistöihin. Vuonna 2015 tapahtunut eurooppalainen pakolaiskriisi aiheutti turvapaikanhakijoihin suunnatun vihapuheen huipun, joka vaikutti myös muihin jo Euroopassa asuviin maahanmuuttajaväestöihin. Islamilaiset terrori-iskut useissa Euroopan maissa vuodesta 2004 eteenpäin ovat herättäneet vihamielisyyttä muslimiväestöä kohtaan yleensä, mikä on lisännyt poliittista keskustelua epäonnistuneesta integraatiosta ja monikulttuurisuudesta. Tätä poliittista keskustelua ovat voimistaneet erityisesti monet Euroopan populistiset ja nationalistiset johtajat, jotka vaativat rajoittavaa maahanmuuttopolitiikkaa. Lisäksi joissakin Euroopan maissa antisemitismi ja äärioikeistolaiset liikkeet ovat lisääntyneet.

Yhä kasvava kysymys on verkon naisviha, joka kohdistuu erityisesti naisiin politiikassa, journalismissa, tutkimuksessa ja muissa julkisissa tehtävissä, mutta myös

naisiin yleensä. Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kohdistuu myös vakavia hyökkäyksiä verkossa. Vihapuhetta ja verkkohäirintää käytetään yhä enemmän (oletetusti) voimakkaissa asemissa olevia henkilöitä vastaan heidän oikeutuksensa heikentämiseksi, heidän työnsä estämiseksi tai heidän vaientamiseksi.

Pohjoismaissa, joiden ajatellaan olevan demokratian turvasatamia, esimerkiksi poliisit, tuomarit, muut virkamiehet, poliitikot, toimittajat ja kansalaisyhteiskunnan aktivistit ovat raportoineet lisääntyneestä verkkohäirinnästä, mukaan lukien doksaaminen eli henkilötietojen luvaton levittely sekä koirapilli eli maalittaminen. Tämä on johtanut selvityksiin siitä, tarvitaanko uutta lainsäädäntöä joidenkin demokratioiden päätoimintojen turvaamiseksi. Covid-19-pandemia ei vain tuonut virusta, vaan loi myös infodemian, joka on tehnyt näkyväksi joidenkin väestönosien tyytymättömyyden ja epäluottamuksen virallista hallintoa ja tietoa kohtaan, sekä taipumuksen käyttää disinformaatiota, misinformaatiota ja muuta vahingollista tietoa, mukaan lukien vihapuhetta ja sala-liittoteorioita, yleisön hämmäntämiseen ja yrityksiin mykistää vallassa olevat.

On olemassa useita peruskirjoja ja suosituksia, joissa vahvistetaan ihmisoikeusstandardit ja annetaan ohjeita Euroopan maille vihapuheen suitsimiseksi ja uhrien tukemiseksi. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien seuraa Euroopan ihmisoikeussopimuksen soveltamista, mukaan lukien sananvapauden ja vihapuheeseen liittyvät kysymykset. Lisäksi Euroopan rasismin ja suvaitsemattomuuden vastainen komissio (ECRI) seuraa ja raportoi rasismia, muukalaisvihaa, suvaitsemattomuutta ja syrjintää koskevista kysymyksistä ja on julkaissut suosituksia vihapuheen torjumiseksi. COE on myös tukenut 'Ei vihapuheelle'-kampanjaa, jonka kautta nuoret ja

kansalaisyhteiskunta osallistuivat ihmisoikeuksien edistämiseen ja vihapuheen torjuntaan. Lukuisat kansainväliset ja kansalliset kansalaisjärjestöt ja muut toimijat pyrkivät vähentämään vihapuheen haittoja. EU:ssa on toteutettu erityistoimia verkossa tapahtuvan vihapuheen torjumiseksi. EU:n 514 miljoonan ihmisen väestö ja kotitaloudet, joista 90%:lla on internet-yhteys, ja yksityishenkilöt, joista 73%:lla oli internetyhteys mobiililaitteilla vuonna 2019, muodostavat merkittävän ryhmän internetin käyttäjiä.

Vuonna 2016 Euroopan komissio ja neljä suurta yritystä (Facebook, Microsoft, Twitter ja YouTube) allekirjoittivat käytäntösäännöt verkossa esiintyvän laittoman vihapuheen torjumiseksi vastaukseksi rasistisen ja muukalaisvihamielisen vihapuheen lisääntymiseen. Myöhemmin muut internet-jättiläiset ovat sitoutuneet käytäntösääntöihin, mikä luo heille velvollisuuden poistaa laittomaksi merkitty sisältö alustoiltaan. Viimeisimmässä vuoden 2019 loppupuolella tehdyssä seurannassa alustat arvioivat että 90% ilmoitetusta sisällöstä oli arvioitu 24 tunnin kuluessa ja laittomaksi vihapuheeksi katsotusta sisällöstä oli poistettu 71% (verrattuna 40% ja 28% vuonna 2016).

Yritysten vastuuta laittomasta sisällöstä, samoin kuin avoimuutta niiden käytäytymisessä käyttäjiä kohtaan, tarkastellaan Euroopan komission kahdessa merkittävässä lainsäädäntöaloitteessa: ehdotuksissa digipalveluasetuksesta ja digimarkkina-asetuksesta (the Digital Services Act ja the Digital Markets Act) vuodesta 2020 alkaen. Näiden kahden aloitteen tavoitteena on taata turvallisemmat verkkotilat ja perusoikeuksien suojaus kaikille käyttäjille. Pelkkä lainsäädäntö ei koskaan ratkaise vihapuheen ongelmaa kokonaan, mutta laaja toimijoiden koalitio ja muut pehmeät toimenpiteet ovat ratkaisevan tärkeitä. ●

VIHAPUHE JA ALKUPERÄISKANSA SAAMELAISET

Pirita Näkkäläjärvi

Pirita Näkkäläjärvi on erikoistunut saamelaisten oikeuksiin ja alkuperäiskansojen asioiden ajamiseen

Alkuperäiskansojen sananvapautta tai vihapuhetta alkuperäiskansoja kohtaan on tutkittu vähän. Aihe on ymmärrettävästi jäänyt itsemääräämisoikeuden ja maa-oikeuksien tutkimuksen jalkoihin: itsemääräämisoikeus on kaikkien alkuperäiskansojen ensisijainen tavoite, ja maa-oikeudet ovat välttämättömiä sen kannalta, että alkuperäiskansoilla on tulevaisuus omina, erillisinä kansoinaan.

Sananvapaus liittyy läheisesti itsemääräämisoikeuteen. Viimeaikainen kansainvälisen oikeuden paradigman muutos tarkoittaa, että alkuperäiskansat tunnustetaan nyt kansoiksi kansojen oikeuksineen, mukaan lukien oikeus itsemääräämiseen. Näin ollen alkuperäiskansoja tulisi kohdella yhdenvertaisesti niiden kansojen kanssa, jotka ovat järjestäytyneet valtioiksi. Alkuperäiskansoilla tulisi myös olla yhdenvertainen oikeus nauttia sananvapaudesta ja hyvästä elämästä joutumatta kärsimään vihapuheesta.

Saamelaiset ovat arktinen alkuperäiskansa, jonka Suomen, Ruotsin, Norjan ja Venäjän valtioiden rajat ovat jakaneet

neljään osaan. Suomessa on vain noin 10 000 saamelaista.

Suomen perustuslaki takaa saamelaisille virallisesti sananvapauden. Vihapuhe on kuitenkin uhka saamelaisten sananvapaudelle Suomessa. Oikeusministeriön vuonna 2016 tekemän selvityksen mukaan saamelaiset kohtaavat vihapuhetta ja häirintää julkisilla paikoilla Suomessa, yleisimmin internetissä. Yleisimpiä ilmenemismuotoja ovat jatkuvien negatiivisten kommenttien kohteeksi joutuminen, sanallinen loukkaus, häirintä tai nöyryytys, nimittely, vaientaminen tai yhteiskunnalliseen osallistumiseen rajoittaminen.

Pieni etninen vähemmistö ja alkuperäiskansa kuten saamelaiset tarvitsee liittolaisia. Seuraava lista auttaa tunnistamaan vihapuhetta saamelaisia kohtaan sekä olemaan parempi liittolainen verkossa. Lista perustuu vuonna 2017 London School of Economicsissa kirjoittamaani maisterintutkielmaan saamelaisten sananvapauteen kohdistuvista uhista Suomessa.

**Pieni etninen
vähemmistö ja
alkuperäiskansa kuten
saamelaiset tarvitsee
liittolaisia.**

✓ **Vaiementaminen:**

Saamelaiset kohtaavat selviä vaiennus-yrityksiä valtaväestön taholta etenkin verkossa. Vaiementaminen on poliittisesti motivoitunutta ja ilmenee vihapuheena, häirintänä ja jopa tappouhkauksina. Vihapuhe on kuin uusi normaali: vähätteleminen, pilkkaamista, halventamista ja häpäisyä, joka luo aggressiivista ja vihamielistä keskusteluilmapiiriä saamelaisia kohtaan. Saamelaisnaiset kärsivät suhteettomasti vihapuheesta.

✓ **Alistaminen:**

Saamelaisia kuvataan alempiarvoisina, ja vähemmän täysivaltaisina ja yhdenvertaisina osallistujina julkisessa elämässä kuin valtaväestöä. Alistaminen tapahtuu usein stereotyyppien kautta esimerkiksi TV:n sketsiohjelmissa, mediassa ja matkailussa. Stereotyyppit saamelaisista perustuvat rasistisiin asenteisiin. Saamelaiset esitetään primitiivisinä, likaisina, riitaisina, lapsenomaisina ja alkoholiin menevinä. Median ja viihteen levittämät stereotyyppit eivät ole harmittontaa leikkiä. Ne ovat ”paikan näyttämistä” vähemmistöille yhteiskunnassa ja sementtoivat vallitsevia, epäsymmetrisiä valtarakenteita.

✓ **Delegitimisointi:**

Saamelaisten sanomisia vähätellään usein riippumatta niiden ansioista. Sekä yksittäisten saamelaisten että saamelaisten virallisen edustuselimen Saamelaiskäräjien uskottavuutta koetaan nakertaa. Saamelaisia syytetään puolueellisuudesta heidän etnisen taustansa takia. Poliittisesti aktiivisia saamelaisia leimataan. Saamelaisiin kohdistuu yksimielisyyden vaade kuin puolueeseen. Tällaisella delegitimisoinnilla saamelaisilta viedään oikeutus puhua omista asioistaan ja olla omien asioidensa asiantuntija. Delegitimisoinnin seurauksena saamelaisia ei oteta vakavasti

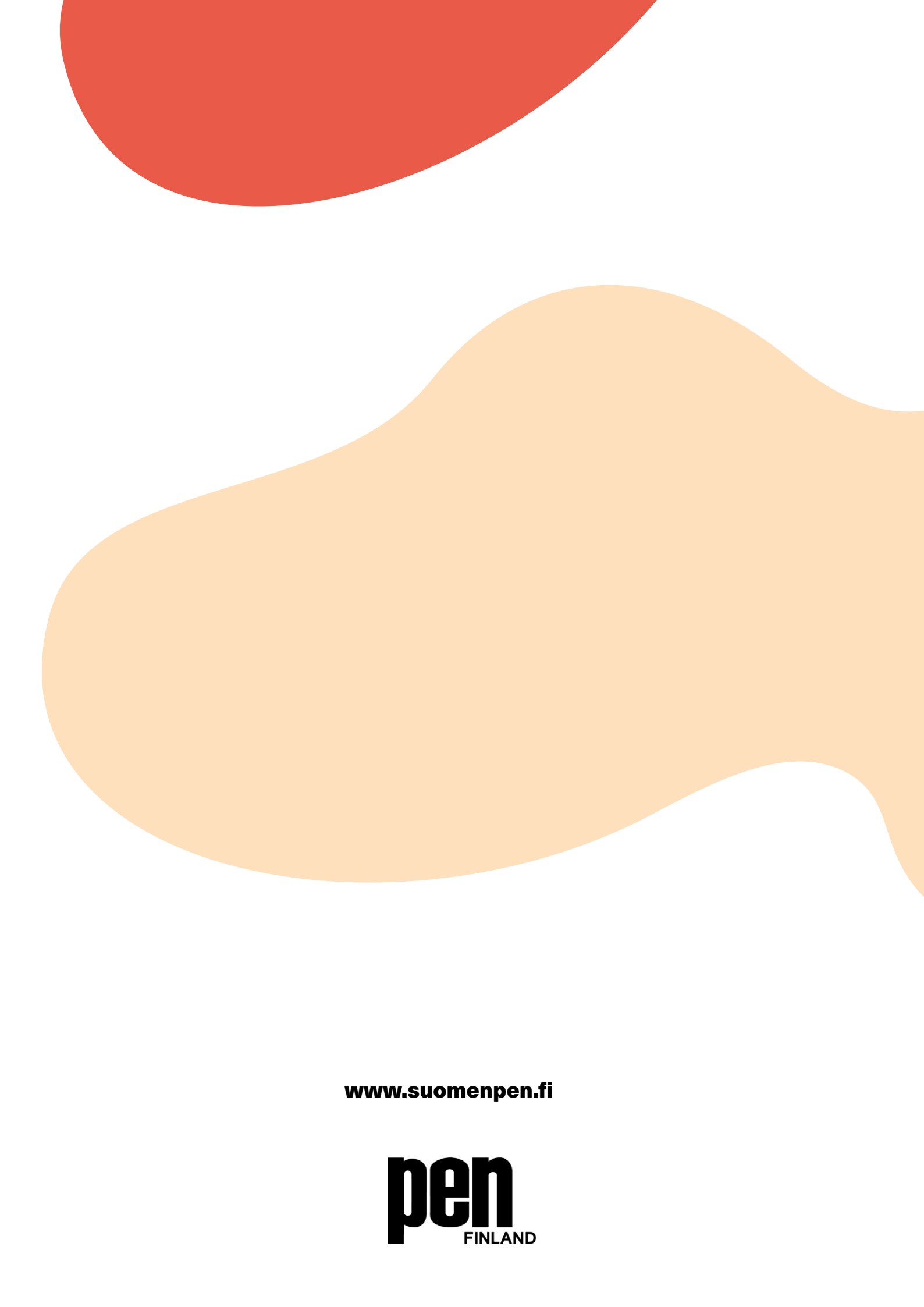
julkisessa keskustelussa, ja se ikään kuin päästää valtakulttuurin pälkähästä, kun vähemmän oikeutetuksi leimattua kulttuuria ei tarvitse kuunnella.

✓ **Disinformaatio:**

Erittäin arvostetusta koulujärjestelmästä huolimatta suomalaisessa yhteiskunnassa on vähän tietoa saamelaisista. Sen sijaan saamelaisista liikkuu paljon disinformaatiota. Se rakentuu populistisen ja äärioikeistolaisen retoriikan varaan. Disinformaatio kuvaa porosaamelaiset maahanmuuttajina ja eliitinä, jotka sortavat muita (myös kuvitteellisia) vähemmistösaamelaisryhmiä ja sulkevat ne pois poliittisesta osallistumisesta. Saamelaisia koskeva disinformaatio on vahva voima suomalaisessa yhteiskunnassa. Disinformaatio perustuu olemassa olemassa oleviin ennakkoluuloihin ja uppoaa ihmisiin. Valtaväestö Pohjois-Suomessa rakentaa disinformaatiota myös tietoisesti tavoitteenaan heikentää saamelaisia poliittisesti.

✓ **Epistemologinen tuho:**

Kolonialistiset yhteiskunnat ovat tehokkaasti tuhonneet alkuperäiskansojen tapoja tietää. Tätä on tapahtunut myös Suomessa, jossa on ominaista asuttajakolonialismi. Suomalainen yhteiskunta on rakennettu ainoastaan suomalaisen maailmankuvalle pohjalle. Saamelaiset ovat näkymättömiä yhteiskunnan rakenteissa koulutuksesta terveydenhuoltoon. Tästä huolimatta saamelainen maailmankuva on säilynyt ja on nyt entistä näkyvämpi, etenkin verkossa. Tiedon ja ymmärryksen puute saamelaisista johtaa kuitenkin vihanpurkauksiin valtaväestön keskuudessa eivätkä he aina ymmärrä saamelaisten huolia. Tällaiset perustavaa laatua olevat erot sivilisaatioiden välillä aiheuttavat viestintäongelmia, jotka voivat kärjistyä jännitteiksi ja vihapuheeksi. ●

www.suomenpen.fi

pen
FINLAND

Suomen PEN on vuonna 1928 perustettu kirjailijoiden kansainvälinen sananvapausjärjestö. Se on osa yli 100 maassa toimivaa PEN Internationalia. Peruskirjansa mukaisesti PEN puolustaa ja edistää kirjallisuutta sekä taiteen- ja ilmaisunvapautta kaikkialla maailmassa.

Osoite:
PL 84
00131 Helsinki, Finland
info@suomenpen.fi

www.suomenpen.fi